

פרשת תרומה-זכור

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות	לוח אור החיים
18:44	18:06	17:14*	י-ם
18:41	18:03	17:11	ת"א
18:41	18:03	17:12	חיפה
18:44	18:06	17:14	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 16:54

תרומה=תורה מ'

לתורה (שבת ל"א), ולא האם למדת תורה, כי העיקר זה קביעות, וכן אמרו במסכת עבודה זרה (י"ט:): אשר פריו יתן בעתו, אמר רבא אם פריו יתן בעתו, ועלהו לא יבול, ואם לאו על הלומד ועל המלמד עליהם הכתוב אומר לא כן הרשעים. ופירש רש"י בפירושו הראשון: אם פריו יתן בעתו - שיקבע עתים לתורה. ומכאן תראה כמה חמור הוא קביעת עתים לתורה. [למרות שרש"י כתב שהפירוש השני עיקר, מ"מ אין הוא דוחה את הפירוש הראשון, ובכל מקרה זה מלמד אותנו על חשיבות קביעת עתים לתורה].

אך לא די בכך וצריך שכל הכנת האדם ללימוד התורה תהיה לשמה, וכמו שמצאנו אצל ר' חייא (ב"מ פ"ה:): שאמר אני עשיתי שלא תשתכח תורה מישראל, ומספרת הגמרא היאך, נטע קנים וגידלם וקצצם ועשה מהם רשתות וצד בהם חיות ולקח עורם ועשה ממנו קלף ועליו כתב חמישה חומשי תורה ולימד ילדי ישראל, ולכאורה למה לו כל זאת, אלא הוא רצה שיהיה הכל מיועד לשם התורה מן ההתחלה ועד הסוף. וכן מצאנו אצל אלישע בן אבויה (חגיגה ט"ו): שמפני שאביו לא הכניסו ללמוד תורה לשמה אלא מפני הכבוד שראה שיש ללומדי תורה וחמד כבוד בליבו. [ומכאן נלמד כמה חשובה הכוונה בשעת ההכנסה לברית המילה למה האב מייעד אותו אם לתורה או לשאר דברים, ואם היה מכוין בעת הכנסו לברית לשם התורה בודאי שהיה זוכה].

והנה תורה שניתנה במ' יום היא תורה שניתנה על ידי משה רבנו בעמל גדול ובמסירות, אחר הכנה מרובה ולכן כאשר באים רבותינו לדבר על התורה במקומות רבים מדגישים את הענין שהתורה ניתנה בסיני, וכמו שראינו בתחילת פרשת משפטים שכל התורה ניתנה בסיני, וכן קראו לחכמים סיני (ברכות ס"ד:), וכן נאמר באבות (א' א') משה קיבל תורה מסיני, וכן רשב"י שרים עליו (בפיט ואמרתם כה לחי): סיני סיני לו נקרא, הארי שבחבורה. ולכאורה מה הענין להזכיר את הר סיני, הלא הוא רק ההר עליו ניתנה התורה.

ואמנם יש שביארו מצד הענוה (אך אין זה ממאמרנו), אולם לפי האמור נוכל לבאר מצד המסירות נפש שהיה לו למשה בסיני כשעלה לקבל את התורה, והם מצד ההכנה המרובה שהיה לו, וכמו שאמרו רבותינו בריש יומא (ד.): ששה ימים קודם שנכנס לתוך השכינה בהיותו כבר בהר, עבר מירוק לגוף מכל מאכל אשר אכל קודם עלותו להר, ואז היה לומד את התורה יומם וליילה, וכל זה אחר שהמתינו חמישים יום, תורה כזאת היא תורה שנלמדה במסירות גדולה, נמצא שחר סיני שימש למקום הלימוד הקבוע של משה רבנו, ועליו ירד האש והשכינה שרתה, שזה הוא מקום המוכן ליתן עליו את התורה, ולכן התורה שקיבל בו משה רבנו היתה קבלתו שלימה, כפי הכנתו הגדולה.

ובזה נבין מדוע אנו מרמזים בתרומה את התורה, שכן ענינם שווה, שניהם בית המקדש והתורה צריכים הכנה ולימוד במקום המיוחד לשמה, ולכן אינו דומה הלומד בבית המדרש ללומד מחוץ לבית המדרש, וגם בבית המדרש קביעות המקום מועילה מאוד, ה' יזכנו להדבק בתורה ולעסוק בה בקביעות לשמה.

פרשתנו פותחת בפסוק דְבַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנֵנו לְבוֹתָם וַיִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי, והנה בעל הטורים מיד דורש על המילה תרומה אותיות תורה מ', רמזו לתורה שניתנה במ' יום בסיני, ויש להבין מה המיוחד לומר שהתורה ניתנה במ' יום, מה זה משנה בכמה זמן ניתנה העיקר שניתנה. וכמו כן מה מקום כאן לרמוז את התורה, [ואמנם כבר במדרשים רמזו פרשה זו על התורה, ואנו לא באנו אלא ליתן טעם נוסף].

והנה רש"י על המילים וַיִּקְחוּ לִי, פירש: לי לשמי, ונלע"ד ביאור הענין הוא כך, שכאשר מצוה הקב"ה את עם ישראל שיבנו לו בית מקדש שיהיה מוכן ומיועד לתפילה ועבודת הקרבנות, מלמד אותם שלא יאמר אדם הרי ה' נמצא בכל מקום, וא"כ בכל מקום אפשר להקריב קרבנות ולהתפלל לפניו, וה' שומע ורואה כל מעשי בני אדם, ומה צורך יש בבית המיועד לתפילה וקרבנות, אמנם הענין הוא שעבודה בכל מקום שמזדמן לפניו היא עבודה עראית ואינה עבודת קבע, וכל עראי אינו בישוב דעת ובכוונה אלא כפי מה שיוצא, ולא עוד שכאשר המקום משמש או שימש גם לדברים נוספים, דעתו של האדם מתפזרת ואין הכנה ראויה באותו מקום לעבוד את ה' בלבב שלם. [וכעין זה ביאר בספר החינוך (מצוה צ"ה) מצוה זו, וז"ל: כי בנין בית לשם יתברך, ועשותו בה תפלות וקרבנות אליו, הכל להכין הלבבות לעבודתו יתעלה וכו', כי הגופות יוכשרו על ידי הפעולות, וברבות הפעולות הטובות ורוב התמדתן מחשבות הלב מטהרות מתלבנות מזדקקות. והשם חפץ בטובתן של בריות כמו שאמרנו, ועל כן ציונו לקבוע מקום שיהיה טהור ונקי בתכלית הנקיות, לטהר שם מחשבות בני איש ולתקן לבבם אליו בו. עכ"ל].

ועל זה בא ציווי ה' ועשו לי לשמי, שיהיה מיוחד לשמי מן ההתחלה, שאפילו הקירות הנבנות בבית המקדש יהיו מיוחדות לעבודת ה', ולא שכבר יקנו בנין בנוי ויכינו אותו לעבודת ה', אלא שאפילו את ראשית לקיחת הכסף והזהב יקחו לשמו של ה' יתברך, ויביאו בכונה מכוונת לבנית בית לה', וכאשר בונים כך את בית המקדש, בכל דבר שמתחילתו לה', האדם הנכנס לשם מקבל רגשי קדושה והכנה לעבודת ה', שכן כולו אומר כבוד לה', ולכן אפילו הנשים נאמר עליהם (שמות ל"ה כ"ו) וְכָל הַנְּשִׂיִם אֲשֶׁר נִשְׂא לִבָּן אֶתְנֶה בְּקִמְיָה טוֹב אֶת הָעֲצִים, ופירושו רבותינו (שבת צ"ט). שטוו על העצים ולא גזזו את הצמר תחילה, והכל מאותו הענין שמראשית העבודה הכל יהיה לה'.

והנה אמרו רבותינו (ברכות כ"ו:): תפילות כנגד תמידים תקנום, והיינו כנגד עבודת הקרבנות, ולכן נראה שכמו שבעבודת הקרבנות יש מקום קבוע לכל קרבן, כך גם בענין התפילה אמרו (שם ו:): כל הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו, שגם הוא קבע מקום לתפילתו. וענין קביעת המקום הוא מן הטעם האמור, שעל ידי כן האדם מכוין דעתו יותר, ומסיר כל היסח הדעת ממנו.

והנה גם בעסק התורה אמרו רבותינו (סנהדרין צ"ט:): ונאף אשה חסר לב, אמר ריש לקיש זה הלומד תורה לפרקים, דהיינו בצורה עראית ולא קבועה, אלא כאשר מזדמן לפניו, ולכן שאלה ראשונה שישאלו את האדם ביום הדין היא האם קבעת עתים

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל, ולרפואה שלימה למיכאל בן שושנה

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג.)

הנהגות לפרשת זכור תענית אסתר ומחצית השקל

א"כ מכירה בעצמה שנחלשת מאוד בצומות שיש לה להקל ולא לצום (ע"ז בהרחבה בחו"ע פורים עמ' ל"ט הערה י"ב). אך מי שאינה מעוברת או מניקה ואינו חולה בודאי שצריכה לצום, ואינה יכולה לפטור עצמה. (שם עמ' מ"ב, ילקו"י פורים סי' תרפ"ו עמ' רמ"ג.)

ד. כל מי שצריך רחמים על איזה דבר שהוא צריך להתפלל יקח פנאי לעצמו ביום תענית אסתר ויאמר תחילה מזמור כ"ב בספר תהלים "אילת השחר", ודרשו רז"ל שאסתר היתה נקראת אילת השחר, ואח"כ ישפוך שיחו לפני ה' ויבקש בקשתו ויזכיר זכות מרדכי ואסתר אשר בזכותם יעתר לו הקב"ה ויפתח לו שערי רחמים ותקובל תפילתו ברצון. (ספר קב הישר פרק צ"ו). [וכל זה למנהג האשכנזים שאינם מזכירים ביום תענית אסתר בתפלה מזמור זה, רק ביום פורים, אבל למנהג הספרדים כיום שאומרים בתפלת שחרית של יום התענית מזמור זה אחר שיר של יום, נראה שאינו צריך לאומרו במוחד ויכול לכוין באמירתו שה' ישמע כל תפילותיו ויבקש לאחר מכן בקשותיו, ואולם אין מן הראוי לעשות כן כל עוד לא השלים תפילתו, ולכן טוב שיחזור לאומרו אחר התפילה ויבקש בקשותיו].

ה. מנהג כל ישראל ליתן קודם הפורים זכר למחצית השקל, ומנהג האשכנזים ליתן מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום, וכיום שהמטבע הקבוע בארץ ישראל הוא השקל, א"כ צריכים ליתן חצי שקל בלבד, ובארה"ב יתנו חצי דולאר. ויש אומרים שיתנו המטבע הקרוי חצי באותו מקום, ובארץ ישראל הוא ג' כ"כ מטבע של חצי שקל. ויש אומרים שצריך ליתן ג' חצאים כנגד ג' פעמים שנזכר בתורה תרומה. (הרמ"א סי' תרצ"ד סעי' א'). ומנהג הספרדים כיום ליתן שווי של מחצית השקל שהיתה נהוגה בזמן שבית המקדש היה קיים, והיינו 3 דרהאם כסף טהור, שהוא תשע גרם. (כה"ח סופר שם אות כ').

ו. עוד נחלקו מאיזה גיל יתנו מחצית השקל, האם מגיל עשרים וכפי פשט הפסוק (וכן דעת הר"ע במסכת שקלים פ"א מ"ג), או מגיל י"ג (וכן דעת הרב תוס' יו"ט שם מ"ד), וכיום נהגו ליתן אפילו על ילדים קטנים, וגם על נשים הגם שפטורות ממחצית השקל, שכל כונתנו היא זכר לנס שהיה בזכות שהקדים הקב"ה שקלינו לשקליו של המן, וכולם היו באותו הנס. ומ"מ הכל תלוי ביכולתו של האדם, ומי שקשה לו יכול ליתן רק עליו שווי תשע גרם כסף טהור, ועל אשתו ובנותיו ג' חצאי שקלים על כל אחד, ואם גם זה קשה לו יתן על כל אחד חצי שקל בלבד, ואחד המרבה ואחד הממעיט רצויים ובלבד שתהיה כונתם לשמים. (חזו"ע פורים עמ' ק"ד ק"ה).

ז. וקודם שיפריש מחצית השקל יאמר נוסח זה: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שבזמן שהיה בית המקדש קיים היו ישראל נותנים כל אחד ואחד מחצית השקל בחודש אדר לעבודת בית המקדש לכפר בעדם, ועתה בעונותינו הרבים חרב בית המקדש ואין אנחנו יכולין לקיים מצוה זו של מחצית השקל, ולכן יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שיהא זה שיח שפתותינו שקורין פרשת מחצית השקל ונותנים כסף זכר למחצית השקל לצדקה יעלה לפניך כאלו קיימנו מצות מחצית השקל בפועל היא וכל מצות הכלולות בה במקום עליו, ויהי נועם וכו'. ואחר כך יקרא פרשת כי תשא עד לכפר על נפשותיכם, ואחר כך יאמר לשם יחוד וכו', הריני בא לקיים מצות זכר למחצית השקל, והריני נותן חצי מטבע זו לצדקה לתקן את שורש מצוה זו וכל מצות הכלולות בה במקום עליו, ויהי נועם וכו'. [ואחר כך ילמוד פרק ג' ופרק ד' משניות דמסכת שקלים, ואחר כך יתן אותו ליד הנבאי של תלמידי חכמים או של עניים או יתן בידו לאיזה תלמיד חכם עני בצנעה או לעני בן טובים ירא שמים]. (כה"ח סופר סי' תרצ"ד ס"ק כ"א).

א. בשבת שקודם הפורים, קוראים פרשת זכור (סי' תרפ"ה סעי' ב'), והיא מצות עשה מן התורה (שם סעי' ז), ולכן השליח צבור צריך לכוין להוציא את הצבור ידי חובה והצבור יכוונו לצאת (משנ"ב שם ס"ק י"ד), וצריך לעורר את השליח צבור והצבור לכוין לצאת ידי חובה. ובספר כף החיים (סופר, סי' תרפ"ה ס"ק ל"ג), כתב וז"ל: ומנהג בית אל ההולכים על פי דברי האר"י ז"ל שהעולה מפטיר לקרות פרשת זכור, לומר לשם יחוד קודם שיאמר ברכו את ה' וכו', וגם הקהל אומרים עמו, וזהו הנוסחא: לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו, הנה אנחנו באים לקיים מצות עשה "זכור את אשר עשה לך עמלק", זכור בפה, לתקן את שורשה במקום עליו, ולעורר מלאכי מרום ומרכבות העלינות המופקדים במצות פרשה זאת, לנקום נקמת ה' מאת זרעו של עמלק וגם הערב רב מההוא זרעא בישא, ועתה שלח העז עוז בגבורתך במלאכיך להעלות ולהזכיר עון אבותיו אל ה', ויהי נגד ה' תמיד ויכרת מארץ זכרם, עד בלתי השאיר לו שריד, אך אלהים ימחץ ראש אויביו, קדקוד אדם בליעל, סר צלם מעליהם בצבא המרום להעביר גלולים מן הארץ וממשלת זדון מן הארץ, כאמור מפי כבודך ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו מעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. עכ"ל. [והבאתי את כל לשון הנוסח בכדי שיהיה מצוי לפני המתפללים בעת קריאת פרשת זכור].

ב. נחלקו הפוסקים האם הנשים חייבות בקריאת פרשת זכור, יש אומרים שהואיל והיא מצות עשה שאינה תלויה בזמן (שרק חכמים קבעו זמנה לקוראה קודם פורים אך מן התורה אין לה זמן). לכן גם הנשים חייבות. ויש אומרים שמכיון שכל מטרת מצות זכירת עמלק היא בשביל ללחום בו ולמחותו, ונשים אינן בנות מלחמה, לכן נשים פטורות. (ספר החינוך מצוה תר"ג). ומצוה לכתחילה שיבואו גם הנשים לשמוע קריאת פרשת זכור כדעה הראשונה, שרבים סוברים כן, אך אם בכל זאת אי אפשר להן לבוא לבהכ"נ מפאת טיפולן בילדיהן הקטנים, טוב שיקראו בחומש פרשת זכור. (שו"ת יב"א ח"ח ס"ו נ"ד). ובאמת כן המנהג כיום שנשים רבות באות לבית הכנסת לשמוע קריאת פרשת זכור, אך בכדי שלא יצא שכרם בהפסדם, יקפידו לבל ידברו דבורי חול בבית הכנסת, שכל כבודה בת מלך פנימה. ומנהג יפה ראיתי בכמה בתי כנסיות שקובעים לנשים זמן לקריאת פרשת זכור אחר תפילת שחרית, ובכך פתרו את כל הבעיות הנזכרות, שהבעלים כבר חזרו מהתפילה ויכולים לשמור על הילדים, וגם הנשים אינם מתעכבות בבית הכנסת שבאות לשמוע וללכת, וממילא נמנעים מדבורים וחוסר צניעות, אשריהם ואשרי חלקם, וכך ראוי לעשות בכל מקום.

ג. ביום חמישי, י"ג באדר, הוא תענית אסתר (סי' תרפ"ו סעי' ב'), והצום מתחיל מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, וכל הבריאים יתענו בו, אבל מי שאינו חש בטוב ואפילו רק כואבות לו עיניו ומצטער מאוד, פטור מלצום, וכשיבריאו יתענו. ולכן חולה שאין בו סכנה מעוברת ומניקות אינן צמות תענית זו (הרמ"א שם), ואלו אפילו כשיבריאו פטורים מלצום (חזו"ע פורים עמ' ל"ט מ"ב). [ויש אומרים כל שהיא בתוך כ"ד חודש ללידתה פטורה מלצום אפילו אינה מניקה בפועל, ויש אומרים שדוקא מי שמניקה בפועל פטורה מלצום. וכן יש להורות לכתחילה, אלא